

L'aprenentatge a través del dossier d'aprenentatge: una experiència d'aplicació en el grau d'arqueologia

Autora:
Marta Sancho i Planas

Data de publicació
Setembre, 2016

www.ub.edu/portal/web/metodologies

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Matèria: Metodologies actives i TIC

Títol: L'aprenentatge a través del dossier d'aprenentatge: una experiència d'aplicació en el grau d'arqueologia

Setembre 2016

Coordinació: Vicerectorat de Política Docent i Lingüística
Edició electrònica: <https://www.ub.edu/portal/web/metodologies>

Reconeixement - NoComercial - SenseObraDerivada (by-nc-nd):
no es permet un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres
derivades.

L'aprenentatge a través del dossier d'aprenentatge: una experiència d'aplicació en el grau d'arqueologia

Marta Sancho i Planas
Departament d'Història i Arqueologia

Els rols de professors i d'alumnes en un procés d'aprenentatge de nivell universitari poden canviar i trencar amb els models tradicionals. El pes de l'aprenentatge recau en l'actitud de l'alumnat que trenca amb la passivitat del receptor del missatge, al temps que el rol del professorat deixa de ser el de l'emissor per convertir-se en el guia, l'orientador i el conductor del procés.

Què es destaca d'aquest model teòric?

En primer lloc, el dossier d'aprenentatge permet agrupar un seguit de tasques pròpies del procés d'aprenentatge, de naturalesa diversa i de diferent grau de dificultat, però especialment possibilita elaborar discursos reflexius i crítics, anàlisis minucioses sobre aspectes concrets i propicia el debat científic i metodològic entre els implicats en l'acte docent.

En segon lloc, ofereix l'oportunitat als estudiants d'intervenir en el desenvolupament de les sessions a l'aula, tot aportant els coneixements que han adquirit en les tasques realitzades i els permet portar a terme iniciatives pròpies que se sumaran als coneixements adquirits

durant el curs i que reverteixen en els seus companys en la mesura que són compartits en sessions de treball col·laboratiu.

Finalment, caldria senyalar la importància cabdal del *feedback* formatiu que el professorat ha de realitzar a mesura que avança el curs. Aquest és l'eina imprescindible pel bon funcionament del model, ja que és el que permet a l'estudiant valorar la idoneïtat de les seves aportacions, l'estimula i el guia per seguir treballant en la bona direcció.

Què implica per un professor universitari?

En el cas de la nostra matèria, resulta imprescindible transmetre un determinat

volum de coneixements que no seria possible assolir a partir exclusivament de treballar amb el dossier d'aprenentatge. Això vol dir que has de trobar la manera d'organitzar la docència alternant explicacions de tipus teòric amb altres activitats que permetin completar els objectius d'aprenentatge.

En cada cas has de valorar diferents aspectes com el nombre d'estudiants del grup, el nivell en què es troben dins del grau, la disponibilitat d'espais específics per desenvolupar segons quina activitat, el temps del qual disposaràs per atendre les especificitats de l'alumnat i el temps que necessitaràs per realitzar el feedback formatiu imprescindible en aquest model de docència.

Des del nostre punt de vista, la part més important de la feina resideix en aquesta planificació prèvia, ja que, d'ella, en dependrà l'èxit o el fracàs de la iniciativa. Si aquest disseny està ben fet, després només caldrà dotar-lo de contingut per a cada bloc, secció, apartat o fase en què es desenvolupa el procés d'aprenentatge.

Canvia la planificació? Què cal ressaltar de la planificació amb aquesta metodologia?

Nosaltres hem organitzat l'assignatura en blocs temàtics i, dins de cada bloc, hi hem inclòs tant objectius d'assimilació de coneixements com d'assoliment de competències. D'aquesta manera assegurem que el treball del dossier d'aprenentatge és constant i continuat al llarg de tot el curs. El model de dossier d'aprenentatge que apliquem és el que

Maite Colen, en el text de caire teòric que trobareu acompanyant el present, ha definit com a dossier d'aprenentatge mixt.

Està clar que l'adopció d'aquesta metodologia obliga el professorat a estar sempre obert a debatre qualsevol tema que sorgeixi i, per tant, ha d'estar preparat per donar resposta a les iniciatives de l'alumnat i, si cal, reconèixer la seva incapacitat de donar la resposta adequada en aquell moment i posposar-la per a la sessió següent.

Quin és el procés d'aprenentatge amb aquesta metodologia?

La nostra sensació és que la majoria dels estudiants aprenen més i millor i que deixes prou marge d'actuació com perquè el menys implicat aprovi i el més motivat excel·leixi.

La virtut d'aquesta metodologia està en el fet que l'estudiant aprèn per ell mateix, construint el seu propi discurs i reflexionant sobre la matèria.

El punt feble, el podríem situar en el relatiu poc esforç amb què un estudiant poc implicat pot superar l'assignatura, realitzant els mínims exigits.

Quines són les principals conseqüències i canvis sobre els materials docents?

El que varia és la manera de presentar i d'utilitzar aquests materials. Com a exemple, podem parlar del dossier de textos d'època, documents d'arxiu. Abans

Marta Sancho

d'aplicar el dossier d'aprenentatge, aquest material l'utilitzàvem per comentar a classe com a complement de les explicacions teòriques o per proposar exercicis individuals o fer exàmens. En la lògica del dossier d'aprenentatge cada document està inserit en una determinada activitat que pot consistir en generar debats dins de grups d'iguals en els que cada estudiant disposa d'un document diferent per posteriorment realitzar una posada en comú sobre el tema corresponent.

Amb una sessió d'aquestes característiques, es cobreix una bona part del temari teòric al temps que es desenvolupa l'esperit crític, es propicia el debat científic i es posa en pràctica la capacitat de síntesi.

I en quan al disseny de les activitats?

Es poden proposar activitats relacionades amb el visionat d'una conferència penjada a la xarxa o a la qual s'assisteix, sobre les quals s'han de preparar preguntes per als conferenciant; generar debats a partir de materials diversos, ja siguin gràfics, escrits o en altres formats, etc.

En tot cas, i per resumir, el disseny de les activitats sempre ha de partir dels objectius, tant d'assimilació de continguts

com de pràctica de competències, i a partir d'aquí cal cercar els materials més adients, presentar-los i proposar l'activitat dins i fora de l'aula, sempre ben definida, especificant què es valorarà en cada cas i concretant l'evidència obligatòria i les optatives, si s'escau.

Com afecta al treball dins i fora de l'aula?

En la nostra experiència, les tasques que millor han funcionat són aquelles que es desenvolupen en dues fases, una fora i l'altra dins de l'aula i especialment aquelles que es plantegen en terminis curts, de no més d'una setmana entre la tasca que cal realitzar fora i dins de l'aula.

Resulta evident, però cal dir que, com millor s'ha realitzat el treball previ fora de l'aula, millor resultat s'obté de l'activitat en el seu conjunt i que es fa molt evident aquell que ha treballat individualment i aquell que no ho ha fet.

Suposa canvis en el rol del professor(a)?

Una vegada hem dissenyat el curs, hem triat i redefinit els materials i concretat les activitats, el rol del professor es centra en dos aspectes bàsics –tret, com ja hem comentat, de les sessions teòriques que corresponguin– que podem resumir en:

Imprimir un ritme de treball constant, regulat i ben dosificat que permeti a l'estudiant notar com el seu procés d'aprenentatge resulta realment continuat.

Planificar el feedback del dossier d'aprenentatge a l'inici de curs. L'estudiant

ha de saber que en tal data rebrà un retorn crític, comentat i valorat de la feina que porta feta i que se l'orientarà per seguir treballant.

Independentment del feedback programat des de l'inici, el professorat ha d'estar sempre disponible per atendre demandes dels alumnes relacionades amb la seva feina. En el nostre cas i per a la majoria de consultes, ens va molt bé utilitzar el correu electrònic i el xat. Si no resulta suficient, es programa una entrevista en directe.

Quins recursos poden ajudar a aquest model?

Tot i que coneixem l'existència d'eines electròniques per a la realització de dossier digital d'aprenentatges, nosaltres hem optat per utilitzar les eines que ens ofereix la plataforma Moodle: tasques, xats on-line, qüestionaris i enquestes, fòrums de debat, glossaris...

Quina valoració es pot fer respecte a l'avaluació?

No ens sentim decebuts; tot al contrari, pensem que ens queda un llarg camí per transitar en aquesta experiència que sobretot és molt versàtil, permet la renovació constant i motiva la majoria dels estudiants i professors que la posen en pràctica.

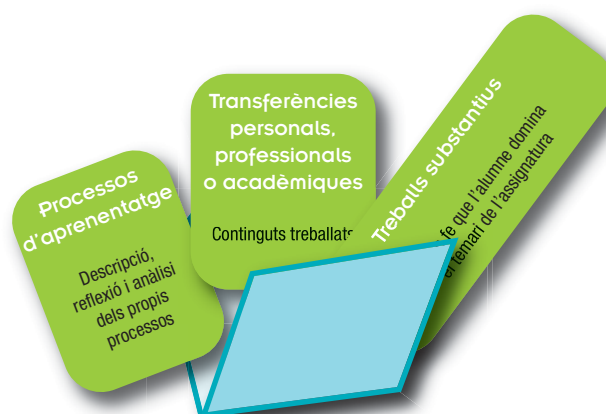
En aquest sentit, resulta un magnífic antídoto contra l'avorriment i la reiteració que, any rere any, pot suposar la impartició d'una mateixa assignatura. Potser és aquí el lloc on indicar que, com a

professora, cada any apreng coses interessants per les aportacions que els estudiants fan a través del dossier d'aprenentatge i per això els dono les gràcies. Crec que és la mostra més clara de fins a quin punt ells mateixos s'impliquen en el seu propi procés d'aprenentatge i són capaços d'arribar molt i molt lluny, sempre que s'ho proposin.

I respecte a l'avaluació i assoliments de competències?

En aquest aspecte, la nostra valoració no pot ser més que positiva.

L'aplicació del dossier d'aprenentatge permet a tot tipus d'estudiant involucrar-se en el seu aprenentatge i arribar més o menys lluny segons els seus interessos.

Evidències d'aprenentatge

Quines evidències cal destacar respecte als resultats acadèmics i de dinàmica de grup?

Segons el nostre parer, el dossier d'aprenentatge facilita que aprofitin els que

no consideren necessari implicar-se massa al temps que permet als que sí ho volen arribar a l'excel·lència. Només per aquest motiu ja ens sembla positiva la seva implementació. Per altra banda, la sensació que tenim, pel que ens comenten alguns estudiants, és que el que han après ho han après de debò, és a dir, que no se'ls oblidarà amb tanta facilitat.

Pel que fa a la dinàmica de grup, creiem que el treball a través del dossier d'aprenentatge genera complicitats interessants.

Com a exemple dels resultats, volia comentar un fet real que ens ha passat aquest any. Alguns dels estudiants de l'assignatura estaven immersos paral·lelament en la realització del TFG. En els tribunals es va lloar la seva claredat expositiva i la seva concreció i adequació al temps disponible. I no era casualitat, es tractava d'una de les competències treballada i avaluada en l'assignatura i així ho van reconèixer els mateixos estudiants.

Quins son els reptes o entrebancs quan apliquem aquesta metodologia?

**Sense cap mena de dubte,
el repte principal està
en la seva implementació
en assignatures
de caràcter molt teòric
en què els aspectes pràctics
no són fàcils d'introduir.**

Per altra banda, en molts casos resulta complicat d'aplicar en grups molt nombrosos, no per impossibilitat sinó més

aviat per falta de professorat de suport que pugui atendre de forma personalitzada les peticions dels estudiants. Aquest, però, és un problema que depassa la nostra aportació i que afecta tot el sistema universitari del nostre país, la falta de professorat.

Per superar alguns d'aquest entrebancs, es poden plantejar aplicacions del dossier d'aprenentatge a una part d'una assignatura, més o menys significativa, amb la qual cosa es podria introduir aquesta metodologia de forma progressiva i anar perfeccionant a cada curs sense que això suposés un excés de feina.

Sens dubte, però, el gran repte que cal superar és la reticència de determinat alumnat i professorat més preocupats per si hauran de treballar massa que per si el procés d'aprenentatge serà efectiu i gratificant.

**Personalment creiem
que la clau està
en la planificació adequada
i en la implementació
progressiva i ben assessorada.**

Potser caldria facilitar, a aquell professorat que vulgui, assessors escollits entre els seus mateixos companys d'ensenyament que acompanyessin el procés per tal de garantir-ne l'èxit.

